

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

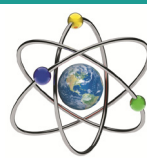
№10(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 100 sahifa,
13-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

Axborotlashgan jamiyatda xalq o'yinlari orqali shaxsni tarbiyalashning pedagogik imkoniyatlari	10
<i>Abdullayeva Maryambibi Djumaniyazovna</i>	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish sharoitida talabanning axborot xavfsizligi kompetensiyasi: tushunchaning chegaralari va tarkibi	16
<i>Mustafojev Shahzod Mamanazar o'g'li</i>	
Navoiy viloyati ziyoratgohlari tarixi va ularning aholi hayotida tutgan o'rni	21
<i>Nazarova Nozima Narzulloyevna</i>	
Fransuz tilidagi predloglar va o'zbek tilidagi kelishik qo'shimchalarining qiyosiy tahlili	26
<i>Ro'zimova Yulduz Farhodovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlari emotsional intellektining boshqaruv faoliyatidagi ahamiyati	30
<i>Rustamova Barno Abduxalilovna</i>	
Kikbokschilda motivatsion omillar va musobaqa faoliyati samaradorligini takomillashtirish metodikasi: nazariy-tahliliy asoslash	34
<i>Mamaraximov Azim Karakulovich</i>	
Pedagogik diagnostikaning umumiy metodlari va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati	39
<i>Daminova Shoxista Farxodovna</i>	
Dual ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorlashning nazariy-metodologik asoslari	45
<i>Oybekova Shukrona Oybek qizi</i>	
O'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarini takomillashtirish	51
<i>Abduvaliyeva Gulchexra Mamadjon qizi</i>	
Abu Rayhon Beruniy ilmiy merosi asosida talabalarda kartografik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	56
<i>Kazakbayeva Muhabbat Turabayevna</i>	
Brayl yozuvi ko'zi ojiz shaxslarning inklyuziv imkoniyatlarini ta'minlashning muhim vositasi sifatida	62
<i>Panjiyev Shokir Zokir o'g'li</i>	
Дидактический потенциал подкастов в обучении русскому языку студентов	67
<i>Ибрагимова Нилуфар Туйчиевна</i>	
Maxsus ta'lim tizimida differensiallashtirilgan va individuallashtirilgan o'qitishning metodik asoslari	72
<i>Karimova Nilufar Boltaboyevna</i>	
Xorijiy til o'qituvchilarida kasbiy so'nish namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	78
<i>Matchanova Dilorom Karimovna</i>	
Raqamli ta'lim ekotizimi asosida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning pedagogik asoslari	83
<i>Otamuratov Maqsudbek Shonazarovich</i>	
Yunon-rim kurashchilarining texnik-taktik tayyorgarligini individuallashtirish: pedagogik model va zamonaviy baholash metodikasi	87
<i>Po'latjonov Shoxzod Avazjon o'g'li</i>	
Buyrak hujayrali saratonini erta aniqlashda ultratovush tekshiruvining diagnostik imkoniyatlari	92
<i>Saydamatov Hayitboy Ulug'bek o'g'li</i>	
Проблемы и перспективы подготовки специалистов сферы искусств и культуры в системе высшего образования	96
<i>Кошелева Антонина Фёдоровна</i>	

YUNON-RIM KURASHCHILARINING TEXNIK- TAKTIK TAYYORGARLIGINI INDIVIDUALLASHTIRISH: PEDAGOGIK MODEL VA ZAMONAVIY BAHOLASH METODIKASI

Po'latjonov Shoxzod Avazjon o'g'li

Toshkent shaxar Olmazor tumani sport maktabi
yunon-rum kurashi o'qituvchi-murabbiyi
E-mail: shaxzodpolatjonov@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada yunon-rim kurashchilarining texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirishga qaratilgan pedagogik yondashuvni ishlab chiqish tamoyillari yoritiladi. Mavjud qo'lyozmadagi texnik usullarni bajarish vaqtiga oid ko'rsatkichlar dastlabki tavsifiy ma'lumotlar sifatida ko'rib chiqilib, ularni talqin qilishdagi metodologik cheklovlar ajratib ko'rsatiladi. So'nggi yillardagi ilmiy tadqiqotlarga tayangan holda video tahlil, musobaqa faoliyatini kodlash, vaziyatli mashqlar, kombinatsion hujumlar, individual qayta aloqa va takroriy o'lchashlarni birlashtiruvchi metodik model taklif etiladi. Model samaradorligini tekshirish uchun nazoratli pedagogik tajriba, baholovchilararo kelishuvni baholash va matematik-statistik tahlil tartibi tavsiya qilinadi. Maqolada amaliyotga joriy etish mumkin bo'lgan metodik tavsiyalar beriladi, biroq yangi tajriba natijalari mavjud bo'lmagani sababli taklif etilgan modelning samaradorligi isbotlangan natija sifatida talqin qilinmaydi.

Kalit so'zlar: yunon-rim kurashi, texnik-taktik tayyorgarlik, pedagogik model, musobaqa tahlili, video tahlil, individual yondashuv, kombinatsion hujum, texnik samaradorlik, sport pedagogikasi.

Abstract: This article outlines the principles for developing a pedagogical approach to improving the technical-tactical preparedness of Greco-Roman wrestlers. Execution-time indicators for technical moves reported in the original manuscript are treated as preliminary descriptive data, and methodological limitations in their interpretation are identified. Drawing on recent scientific studies, the article proposes a methodological model integrating video analysis, competition-performance coding, situational drills, combination attacks, individualized feedback, and repeated measurements. A controlled pedagogical experiment, inter-rater agreement assessment, and statistical analysis are recommended to evaluate the model's effectiveness. The article provides methodological recommendations suitable for practical application; however, as no new experimental data are available, the effectiveness of the proposed model is not presented as an established empirical finding.

Key words: Greco-Roman wrestling, technical-tactical preparedness, pedagogical model, competition analysis, video analysis, individual approach, combination attack, technical effectiveness, sports pedagogy.

Аннотация: В статье рассматриваются принципы разработки педагогического подхода к совершенствованию технико-тактической подготовленности борцов греко-римского стиля. Показатели времени выполнения технических приёмов, представленные в исходной рукописи, рассматриваются как предварительные описательные данные, при этом обозначаются методологические ограничения их интерпретации. На основе современных научных исследований предлагается методическая модель, объединяющая видеоанализ, кодирование соревновательной деятельности, ситуационные упражнения, комбинационные атаки, индивидуальную обратную связь и повторные измерения. Для проверки эффективности модели рекомендуются контролируемый педагогический эксперимент, оценка согласованности экспертов и математико-статистический анализ. В статье представлены методические рекомендации, пригодные для практического применения, однако, поскольку новые экспериментальные данные отсутствуют, эффективность предложенной модели не рассматривается как доказанный результат.

Ключевые слова: греко-римская борьба, технико-тактическая подготовка, педагогическая модель, анализ соревнований, видеоанализ, индивидуальный подход, комбинационная атака, техническая эффективность, спортивная педагогика.

KIRISH

Yunon-rim kurashida yuqori natijaga erishish sportchining jismoniy imkoniyatlari bilan bir qatorda, texnik harakatni mos vaziyatda tanlashi, raqibning qarshiligiga javob berishi va hujumni mantiqiy davom ettira olishi bilan belgilanadi. Shu sababli texnik-taktik tayyorgarlikni faqat usulni belgilangan sharoitda tez bajarish orqali baholash yetarli emas. Harakatning aniqligi, muvaffaqiyatli yakunlanishi, raqib reaksiyasiga moslashish, pozitsion vaziyat va musobaqadagi natijadorlik birgalikda hisobga olinishi lozim. 2024–2025-yillarda e'lon qilingan tadqiqotlarda yuqori darajadagi bellashuvlarni video orqali tizimli tahlil qilish, texnik harakatlar chastotasi va samaradorligini kodlash hamda individual texnik-taktik ko'rsatkichlarni aniqlashga e'tibor kuchaygan. 2024-yilgi Yevropa chempionatining medal bellashuvlarini tahlil qilgan tadqiqotda 54 ta bellashuv va 301 ta ochko keltirgan harakat qayd etilgan. Mualliflar natijali harakatlarning turi va vaziyatini alohida o'rganish murabbiylik qarorlarini asoslashga yordam berishini ko'rsatadi^[1].

Yosh yunon-rim kurashchilarining individual ko'rsatkichlariga bag'ishlangan 2025-yilgi tadqiqotda ham texnik usul tanlovi, taktik qo'llash va musobaqa samaradorligini birgalikda baholash muhimligi ta'kidlanadi^[2]. Maqolaning dolzarbligi shundaki, amaliy mashg'ulotlarda texnik usulni takrorlash ko'pincha alohida mashq sifatida tashkil etiladi. Biroq uning bellashuv vaziyatida qachon, qanday tayyorlov harakatidan keyin va raqibning qanday reaksiyasiga javoban qo'llanishi yetarli darajada qayd etilmasligi mumkin. Ushbu maqolada mavjud qo'lyozma materiallari zamonaviy sport tahlili tamoyillari bilan uyg'unlashtirilib, takomillashtirilgan pedagogik model va uni tekshirish metodikasi bayon qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Modelni tekshirishda sportchilar yosh, vazn toifasi, sport malakasi va dastlabki ko'rsatkichlar bo'yicha imkon qadar tenglashtirilgan nazorat hamda tajriba guruhlariga ajratiladi. Tajriba guruhi individual video tahlil, vaziyatli qaror qabul qilish, kombinatsion hujum va mashg'ulotdan keyingi qisqa qayta aloqa oladi; nazorat guruhi amaldagi standart mashg'ulot dasturi bo'yicha shug'ullanadi. Tajriba oldidan va keyin bir xil protokol qo'llanadi. Mashg'ulotlar davomiyligi, yuklama, dam olish oralig'i, qatnashish va jarohat holatlari qayd etiladi. Aniq tajriba muddati sportchilarning tayyorgarlik davri va tashkilotning yillik rejasiga mos belgilanadi.

Statistik tahlil. Har bir ko'rsatkich uchun o'rtacha qiymat (M), standart og'ish (SD) va 95 foizlik ishonch oralig'i berilishi tavsiya etiladi. Guruh ichidagi oldingi-keyingi o'zgarishlar juft t-test yoki taqsimot shartlari bajarilmasa Wilcoxon testi bilan; guruhlararo farq esa boshlang'ich qiymatni hisobga oluvchi ANCOVA yoki mos alternativ usul bilan tahlil qilinishi mumkin.

Normal taqsimot va dispersiyalar tengligi tekshiriladi. Statistik ahamiyat bilan birga effekt hajmi (masalan, Cohen's d yoki eta-squared) ham keltiriladi. Ko'p ko'rsatkichlar bir vaqtda tekshirilsa, ko'p martalik taqqoslash muammosi hisobga olinadi. Faqat p -qiymatga tayanish amaliy ahamiyatni baholash uchun yetarli emas. Mavjud qo'lyozmadagi boshlang'ich ko'rsatkichlari. Dastlabki qo'lyozmada tajriba guruhining o'rtacha ko'rsatkichlari bir marta bajarilgan usul uchun 1,36-1,39 soniya, o'n marta takrorlash uchun 15,49-15,57 soniya atrofida keltirilgan. Nazorat guruhida mos ko'rsatkichlar 1,33-1,34 soniya va 15,32-15,39 soniya deb berilgan. Ushbu qiymatlar qo'lyozmada keltirilgan tavsifiy ma'lumotlardir; ularning o'lchash protokoli, vaqtini qayd etish usuli va xatolik manbalari aniqlashtirilmasdan turib, guruhlar samaradorligi haqida xulosa chiqarish mumkin emas.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning maqsadi – yunon-rim kurashchilarining texnik-taktik tayyorgarligini individual xususiyatlar va musobaqa faoliyati ko'rsatkichlari asosida takomillashtirishga qaratilgan pedagogik modelni ishlab chiqish hamda uning samaradorligini tekshirish uchun metodik mezonlarni belgilash.

Tadqiqot vazifalari:

1. Texnik-taktik tayyorgarlikni baholash mezonlarini tizimlashtirish.
2. Boshlang'ich qo'lyozmadagi texnik usullarni bajarish vaqtiga oid ko'rsatkichlarni tavsifiy tahlil qilish.
3. Video tahlil va vaziyatli mashqlarni birlashtiruvchi modelni taklif etish.
4. Pedagogik tajribani tashkil etish, natijalarni qayd etish va statistik tahlil qilish tartibini ishlab chiqish.

Tadqiqot dizayni. Maqola metodik-tahliliy yo'nalishda qayta tuzildi. Asos sifatida foydalanuvchi taqdim etgan qo'lyozmadagi ikki guruhga oid boshlang'ich jadvallar hamda 2023–2025-yillarda chop etilgan texnik-taktik tayyorgarlik va musobaqa tahliliga doir ilmiy manbalar olindi. Qo'lyozmada tajriba guruhida 10 nafar, nazorat guruhida 10 nafar sportchi ko'rsatilgan. Biroq guruhlarining yoshi, vazn toifasi, sport malakasi, tajriba muddati va o'lchash protokoli to'liq berilmagan. Shu sababli ushbu ma'lumotlar yakuniy sabab-oqibat xulosalarini chiqarish uchun yetarli emas.

Baholash ko'rsatkichlari

Texnik-taktik tayyorgarlikni kompleks baholash uchun quyidagi ko'rsatkichlar tavsiya etiladi:

- texnik urinishlar soni;
- muvaffaqiyatli urinishlar ulushi;
- har bir muvaffaqiyatli harakatdan olingan ochko;
- hujumni tayyorlovchi harakatdan yakuniy usulgacha bo'lgan kombinatsiya samaradorligi;
- tik turish va parter holatlaridagi harakatlar;
- passivlik, ogohlantirish va qarshi hujumlar;
- texnik harakatni bajarish vaqti;
- bellashuv davrlari bo'yicha natijadorlik.

Ushbu ko'rsatkichlar rasmiy musobaqa videolari yoki standartlashtirilgan nazorat bellashuvlari orqali qayd etilishi mumkin. Har bir bellashuv videosi oldindan ishlab chiqilgan kodlash varag'i asosida tahlil qilinadi. Harakat turi, boshlanish vaqti, vaziyat, urinish natijasi, berilgan ochko va raqib reaksiyasi qayd etiladi. Imkon qadar ikkita mustaqil kuzatuvchi bir xil videolarni kodlaydi. Kategorik ko'rsatkichlar uchun Cohen kappa yoki ko'p baholovchili ma'lumotlarga mos keluvchi koeffitsiyent, uzluksiz o'lchovlar uchun esa intraklass korrelyatsiya koeffitsiyenti (ICC) keltirilishi mumkin. Baholovchilararo ishonchlilik hisoblanmasa, video kodlash natijalarining takrorlanuvchanligi to'liq asoslanmagan bo'ladi.

1-jadval: **Tajriba va nazorat guruhlarida texnik harakatlarni bajarish vaqti ko'rsatkichlari**

Texnik harakat	Tajriba guruhi: 10 marta (s)	Tajriba guruhi: 10 marta (s)	Nazorat guruhi: 10 marta (s)	Nazorat guruhi: 10 marta (s)
Beldan oshirib tashlash	1,37	15,57	1,33	15,37
Yelkadan oshirib tashlash	1,36	15,55	1,33	15,39
Qo'lni bo'yinga o'rab tashlash	1,39	15,51	1,34	15,33
Yelkalardan oshirib tashlash	1,38	15,49	1,34	15,32

Izoh: jadval foydalanuvchi taqdim etgan qo'lyozmadagi o'rtacha qiymatlar asosida qayta terildi. Jadvaldagi atamalar va harakat nomlari murabbiy hamda muallif tomonidan texnik jihatdan tekshirilishi lozim. Ushbu raqamlar yangi tajriba natijasi sifatida taqdim etilmaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Taklif etilayotgan model besh ketma-ket bosqichdan iborat: diagnostika → individual maqsad qo'yish → vaziyatli mashq va kombinatsiyalar → video asosidagi qayta aloqa → qayta test va dasturga tuzatish kiritish. Modelning markaziy g'oyasi-usulni shunchaki tez bajarishga emas, uni raqib reaksiyasi va musobaqa vaziyatiga mos ravishda samarali qo'llashga o'rgatish.

2-jadval: **Yunon-rum kurashchilarining texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirishga qaratilgan pedagogik model bosqichlari, faoliyat yo'nalishlari va baholash mezonlari**

Bosqich	Murabbiy va sportchi faoliyati	Asosiy qayd etiladigan natija
1. Diagnostika	Video va nazorat bellashuvi orqali asosiy hujumlar, qarshi harakatlar va xatolarni aniqlash	Boshlang'ich profil va ustuvor muammolar
2. Individuallashtirish	Sportchining kuchli tomoni, vazn toifasi, tajribasi va texnik arsenaliga mos 1–2 maqsad tanlash	O'lchanadigan individual maqsad
3. Vaziyatli mashq	Raqib qarshiligi, turli ushlarlar, vaqt cheklovi va hujum kombinatsiyalarini bosqichma-bosqich murakkablashtirish	Urinishlar soni va muvaffaqiyat ulushi
4. Qayta aloqa	Qisqa video lavha, aniq texnik ko'rsatma va sportchining o'z tahlili	Xatoni anglash va tuzatish
5. Qayta baholash	Bir xil test va kodlash protokoli bilan oldingi natijaga taqqoslash	O'zgarish, effekt hajmi va keyingi vazifa

Mashg'ulotga joriy etish bo'yicha metodik tavsiyalar

Texnik mashqlarni osondan murakkabga tamoyili asosida tashkil etish:

1. Avval qarshiliksiz bajarish, keyin boshqariladigan qarshilik, so'ng vaziyatli va erkin bellashuvga yaqin sharoitda bajarish.
2. Har bir mashqda bitta aniq taktik vazifani belgilash. Masalan, raqib muvozanatini buzish, birinchi hujumga javob reaksiyasini chaqirish va ikkinchi usulga o'tish.
3. Faqat bajarish tezligini emas, balki texnik aniqlik, muvozanat, xavfsizlik, natijali yakun va raqib qarshiligiga moslashuvni ham baholash.
4. Video orqali qayta aloqani qisqa, aniq va maqsadli berish.
5. Bir mashg'ulotda sportchini ko'p xatolar bilan ortiqcha yuklamasdan, eng muhim bir yoki ikki ko'rsatkichga e'tibor qaratish.
6. Yuklama va tiklanishni hisobga olish.
7. Charchoq kuchayganda texnik sifatning pasayishi kuzatilsa, takrorlar soni yoki dam olish oralig'ini qayta ko'rib chiqish.
8. Mashqlarni sportchining yoshi, tayyorgarlik darajasi va sog'lig'iga moslashtirish.

Zamonaviy musobaqa tahlili texnik-taktik tayyorgarlikni faqat standart test natijalari bilan cheklamaslik zarurligini ko'rsatadi. 2025-yilda e'lon qilingan medal bellashuvlari tahlilida texnik harakatlar turi, ochko qiymati va bellashuvdagi vaziyat alohida kodlangan ^[1].

O'zbekistonlik yosh kurashchilar bo'yicha 2025-yilgi maqolada ham individual ko'rsatkichlar va raqibga moslashish strategiyalariga e'tibor qaratilgan ^[2]. Elita kurashchilarida texnik-taktik harakatlarni takomillashtirishga bag'ishlangan 2024-yilgi tadqiqotda maxsus dastur bilan bog'liq ijobiy o'zgarishlar haqida xabar berilgan, ammo bunday natijalarni boshqa yosh va malaka guruhlariga bevosita tatbiq etishdan oldin ularni tegishli sharoitlarda tekshirish lozim ^[3].

Taklif etilgan modelning amaliy afzalligi murabbiy kuzatuvini qayd etiladigan mezonlar bilan birlashtirishidir. Biroq modelni ilmiy jihatdan tasdiqlash uchun guruhlar tarkibi, mashg'ulot protokoli, o'lchov vositalari, tajriba davomiyligi va statistik natijalar to'liq ochiqqlanishi zarur. Mavjud qo'lyozmadagi jadvallarda standart og'ish, variatsiya koeffitsiyenti va t-test natijalari keltirilgan bo'lsa-da, hisoblash usuli va ma'lumotlar sifati qayta tekshirilmaganidan ularni qat'iy dalil sifatida ishlatish maqsadga muvofiq emas. Ilmiy yangilik va amaliy ahamiyati. Maqola-ning taklif etilayotgan ilmiy-uslubiy yangiligi texnik-taktik tayyorgarlikni to'rtta o'zaro bog'liq qatlamda baholash yondashuvidan iborat:

1. Texnik ijro sifati va vaqti.
2. Urinishning natijadorligi.
3. Kombinatsion harakat va raqib reaksiyasiga moslashish.
4. Musobaqa kontekstidagi samaradorlik.

Ushbu qatlamlarni individual profil, video orqali qayta aloqa va takroriy test bilan bog'lash murabbiyga mashg'ulot maqsadini aniq belgilash imkonini beradi. Mazkur yangilik taklif etilgan metodik yechim sifatida bayon qilinadi; uning empirik yangiligi va samaradorligi alohida pedagogik tajriba orqali tasdiqlanishi kerak. Amaliy ahamiyati shundaki, metodika sport maktablari, ixtisoslashtirilgan sport ta'lim muassasalari va yuqori malakali kurashchilar bilan ishlaydigan murabbiylar tomonidan mashg'ulotlarni rejalashtirish, texnik repertuarni tahlil qilish va individual topshiriqlarni tanlashda moslashtirib qo'llanishi mumkin.

XULOSA

Yunon-rim kurashchilarining texnik-taktik tayyorgarligini baholashda texnik usulni bajarish vaqti muhim, ammo yakka holda yetarli bo'lmagan ko'rsatkichdir. Natijadorlik, vaziyatga moslashuv, kombinatsion hujum va musobaqa konteksti ham hisobga olinishi lozim. Mavjud qo'lyozmadagi boshlang'ich jadvallar tavsifiy ma'lumot sifatida saqlab qolindi. Guruhlar tarkibi va o'lchash protokoli haqida ma'lumot yetishmagani sababli ular asosida yangi samaradorlik yoki sabab-oqibat xulosasi chiqarilmadi.

Video tahlil, vaziyatli mashqlar, individual maqsad qo'yish va muntazam qayta aloqani birlashtiruvchi besh bosqichli pedagogik model taklif etildi. Modelni tasdiqlash uchun oldindan belgilangan protokolga ega nazoratli pedagogik tajriba, baholovchilararo ishonchlilik, ishonch oralig'i va effekt hajmini o'z ichiga olgan statistik tahlil

zarur. Kelgusidagi tadqiqotlarda modelni turli yosh va malaka guruhlarida tekshirish, texnik-taktik ko'rsatkichlarning musobaqa natijasi bilan bog'liqligini baholash hamda o'lchov vositalarining ishonchliligini ko'rsatish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Atici M., Demirli A., Cesur B., Isik O., Talaghir L.-G., Cosoreanu M.-D., Dorgan V. A Technical–Tactical Analysis of Medal Matches in Wrestling: Results from the 2024 European Senior Championships. *Applied Sciences*. 2025;15(14):7673. <https://doi.org/10.3390/app15147673>
2. Madaminov K. A. Analysis of Individual Technical and Tactical Indicators of Young Greco-Roman Wrestlers. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*. 2025;6(05):254–266. <https://doi.org/10.37547/mesmj-V6-I5-29>
3. Volodchenko O. Model characteristics of modern competitive activity of the world's best athletes in Greco-Roman wrestling. *Martial Arts*. 2024. <https://doi.org/10.15391/ed.2024-2.01>
4. Rakhmanov E. T. Increasing the effectiveness of combination offensive movements by improving the technical and tactical training of qualified Greco-Roman wrestlers. *International Journal of Artificial Intelligence*. 2025;5(3):1019–1027. <https://doi.org/10.71337/inlibrary.uz.ijai.75194>
5. United World Wrestling. Official rules, competition resources and wrestling education materials. <https://uww.org/>
6. Tastanov N. A. Kurash turlari nazariyasi va uslubi. Toshkent, 2017.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.